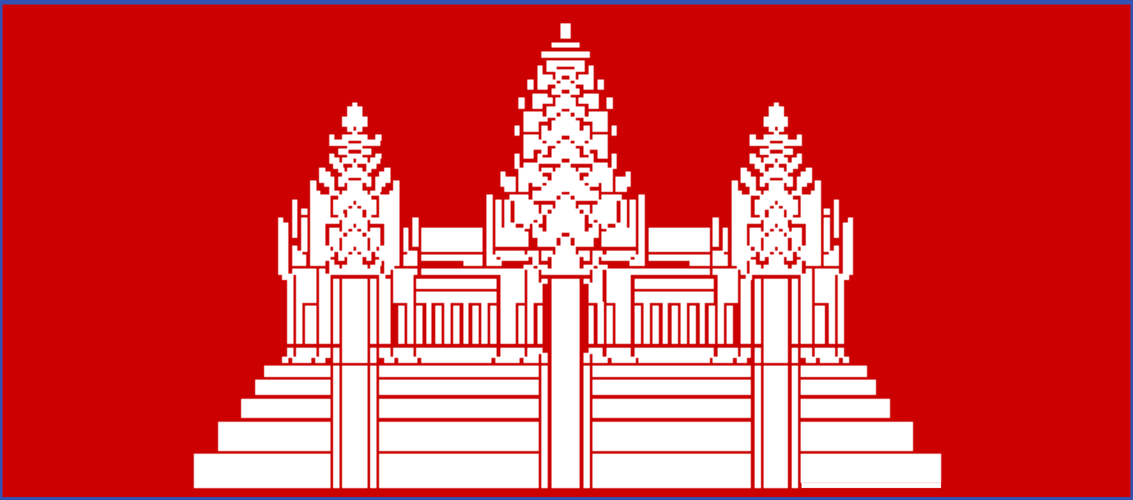

សេចក្តីប្រកាសអំពីសិទ្ធិមនុស្ស
ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំកម្ពុជា

សេចក្ដីប្រកាសអំពីសិទ្ធិមនុស្ស

ក្នុង រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា

ឯកសារទាក់ទងនឹងកិច្ចការពារសិទ្ធិមនុស្សតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

សម្រង់កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស

ជំពូក៣ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣

អំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ

និងមាត្រាពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត

សេចក្ដីសំរេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

ចុះថ្ងៃទី១០ កក្កដា ២០០៧

បោះពុម្ពផ្សាយដោយការិយាល័យឧត្តមស្នងការ
អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស
ការិយាល័យប្រចាំនៅកម្ពុជា
ខែវិច្ឆិកា ២០០៨

៦០

សេចក្តីប្រកាស
ជាសកល
ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
១៩៤៨-២០០៨

សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និង
យុត្តិធម៌សំរាប់ទាំងអស់គ្នា

នេះគឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយដោយការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជាក្នុងឱកាសខួបទី៦០នៃការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ១៩៤៨ និងខួបទី១៥នៃការអនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ ។

អង្គការសហប្រជាជាតិ
សិទ្ធិមនុស្ស
ការិយាល័យនៃឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស
ការិយាល័យប្រចាំកម្ពុជា - ភ្នំពេញ

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម...៧

កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយនៃជម្លោះកម្ពុជា

(សម្រង់)..១៣

កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីអធិបតេយ្យភាព ឯករាជ្យ បូរណភាព និងភាពមិនអាច

រំលោភបាននៃទឹកដី អព្យាក្រឹត្យភាព និងឯកភាពជាតិរបស់កម្ពុជា........១៨

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ស្តីពីការស្តារ និងការកសាងប្រទេសកម្ពុជាឡើងវិញ

(សម្រង់)..១៩

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (សម្រង់)...........................២១

ជំពូកទី២: អំពីព្រះមហាក្សត្រ...២២

ជំពូកទី៣: អំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ............២២

ជំពូកទី៤: អំពីរបបនយោបាយ..៣២

ជំពូកទី៦: អំពីអប់រំ វប្បធម៌ និងសង្គមកិច្ច..........................៣៣

ជំពូកទី១១: អំពីអំណាចតុលាការ...៣៥

សេចក្តីសំរេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ លេខ០៩២/០០៣/២០០៧

ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តន៍សន្ធិសញ្ញា

សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានាដោយតុលាការកម្ពុជា............................៣៧

សេចក្តីប្រកាសអំពីសិទ្ធិមនុស្ស ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា

សេចក្តីផ្តើម

កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស ឆ្នាំ១៩៩១ ដែលបានបញ្ចប់ជាផ្លូវការនូវជម្លោះកម្ពុជា បានបង្កើតបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិជាមូលដ្ឋានមួយ សំរាប់សន្តិភាពជាអមតៈនៅកម្ពុជា ។ មាត្រា១៥ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយនៃជម្លោះកម្ពុជា ចែងថា :

"ជនគ្រប់រូបនៅកម្ពុជា និងជនភៀសខ្លួន និងជនផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងកម្ពុជា ត្រូវមានសិទ្ធិ និងសេរីភាពដូចមានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងលិខិតុបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធ" ។

ហត្ថលេខីទាំងអស់បានធ្វើការប្តេជ្ញាចិត្តមួយដ៏ជាក់លាក់ដើម្បីធានាការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស នៅកម្ពុជា គាំទ្រសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរក្នុងការលើកស្ទួយ និងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ហើយចាត់វិធានការដ៏មានប្រសិទ្ធភាព "ដើម្បីធានាថា នយោបាយ និងការប្រព្រឹត្តពីអតីតកាល មិនអនុញ្ញាតឱ្យវិលត្រឡប់មកវិញឡើយ" ។

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ក៏បានចែងអំពីការដាក់បញ្ចូលនូវសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ទៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ។ ឧបសម្ព័ន្ធទី៥ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះចែងថា :

" ប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីៗ ប្រកបដោយសោកនាដកម្មនៅកម្ពុជាទាមទារឱ្យមានវិធានការពិសេសដើម្បីធានាការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ។ ហេតុដូច្នេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវរួមមានសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយ អំពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន នៅក្នុងនោះមានសិទ្ធិមានជីវិតរស់នៅ សេរីភាពរបស់បុគ្គលសន្តិសុខ សេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរ សេរីភាពក្នុងជំនឿសាសនា រួមប្រជុំគ្នា និងបង្កើតសមាគម រួមទាំងការបង្កើតគណបក្សនយោបាយនិងសហជីព ដំណើរការតុលាការត្រឹមត្រូវ និងភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ការការពារកុំឱ្យមានការដកហូតកម្មសិទ្ធិតាមតែទំនើងចិត្ត ឬការដកហូតកម្មសិទ្ធិឯកជន ដោយគ្មានការសងជម្ងឺចិត្តដ៏ត្រឹមត្រូវ និងសេរីភាព ដោយគ្មានការប្រកាន់រើសអើងពូជសាសន៍ ជនជាតិ ជំនឿសាសនា ឬភេទឡើយ ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវហាមឃាត់នូវការអនុវត្តន៍ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតឡើងក្នុងអតីតកាល ។ សេចក្តីប្រកាស ត្រូវសមស្របទៅនឹងប្រការទាំងឡាយនៃសេចក្តីប្រកាសជាសកល ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ព្រមទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធ ។ បុគ្គលដែលត្រូវគេរំលោភបំពាន មានសិទ្ធិប្តឹងទៅតុលាការ ដើម្បីកាត់សេចក្តី និងធ្វើឱ្យគេគោរពសិទ្ធិទាំងអស់នេះ "។

ស្របតាមបទបញ្ញត្តិនេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បញ្ចូលសេចក្តីប្រកាសមួយស្តីពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ក្នុង

ជំពូកទី៣ អំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ។ បទបញ្ញត្តិមួយចំនួនទៀតនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក៏មានចែងផងដែរអំពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ហើយត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងកម្រងច្បាប់នេះ ។

កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស បានបញ្ចូលការប្តេជ្ញាចិត្តមួយដ៏ជាក់លាក់ក្នុងការផ្តល់សច្ចាប័នសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា ។ អាស្រ័យហេតុនេះ កម្ពុជាបានក្លាយជាភាគីនៃសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយខាងក្រោមនេះ :

- អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងពូជសាសន៍ (២៨ ធ្នូ ១៩៨៣)
- កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ (២៦ សីហា ១៩៩២)
- កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (២៦ សីហា ១៩៩២)
- អនុសញ្ញាស្តីពីការបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ (១៤ វិច្ឆិកា ១៩៩២)
  និងពិធីសារនៃអនុសញ្ញា (១៣ តុលា ២០១០)
- អនុសញ្ញាប្រឆាំងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប (១៤ វិច្ឆិកា ១៩៩២)
  និងពិធីសារបន្ថែមនៃអនុសញ្ញានេះ (២៩ មេសា ២០០៧)
- អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ (១៤ វិច្ឆិកា ១៩៩២)

និងពិធីសារបន្ថែមពីរនៃអនុសញ្ញានេះ ។

- អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (២០ ធ្នូ ២០១២)
- អនុសញ្ញាស្តីពីការការពារជនគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ

ម្យ៉ាងវិញទៀត កម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការការពារសិទ្ធិពលករទេសន្តរប្រវេសន៍និងសមាជិកគ្រួសារទាំងអស់របស់ពួកគេនិងពិធីសារបន្ថែមនៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិជនពិការព្រមទាំងពិធីសារបន្ថែមនៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិវិធីបណ្តឹងបុគ្គល។ ការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញានេះ បង្ហាញអំពីចេតនារបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការផ្តល់សច្ចាប័ននៅពេលដ៏ខ្លីខាងមុខ ។

មាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ធានាការពារសន្ធិសញ្ញានីមួយៗទាំងនេះថាជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ជាតិ ហើយមាត្រា៤៨ ផ្តល់ការការពារបន្ថែមទៀត ទៅលើអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ។

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ គឺជាស្ថាប័នមួយដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីធានាការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ នៅក្នុងសេចក្តីសំរេចរបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានបញ្ជាក់ជាថ្មីអំពីការអនុវត្តន៍សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា នៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាហើយបានរំលឹកចៅក្រមថា ក្នុងការសំរេចករណីរឿងផ្សេងៗ ចៅក្រមត្រូវយកច្បាប់កម្ពុជាទាំងអស់មកពិចារណា “រួមទាំងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែល

ជាច្បាប់កំពូល និងច្បាប់ឯទៀតដែលនៅជាធរមាន ព្រមទាំងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិទាំងអស់ដែលកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់.....”

អាស្រ័យហេតុនេះ សិទ្ធិជនគ្រប់រូបនៅកម្ពុជា គួរត្រូវបានគោរពយ៉ាងពេញលេញដោយច្បាប់កម្ពុជា ក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ស្របតាមគោលការណ៍នីតិរដ្ឋ ។

កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស បានកំណត់ឱ្យអង្គការសហប្រជាជាតិបន្តឃ្លាំមើលស្ថានការណ៍សិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា បន្ទាប់ពីសម័យអន្តរកាល ហើយបច្ចុប្បន្ន មុខងារនេះ បាននឹងកំពុងបំពេញដោយតំណាងពិសេសរបស់លោកអគ្គលេខាធិការ ស្របតាមអាណត្តិដែលផ្តល់ដោយក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស ។

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស បានរក្សាទុកការិយាល័យមួយប្រចាំនៅកម្ពុជា តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៣ ដោយមានការយល់ព្រមពីរាជរដ្ឋាភិបាល។ ការិយាល័យប្រចាំនៅកម្ពុជា គឺជាការិយាល័យមួយក្នុងចំណោមការិយាល័យប្រចាំតំបន់ឯទៀត ដែលការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស បានរក្សាទុកនៅក្នុងប្រទេសនានាជុំវិញពិភពលោក ។

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស

នៅកម្ពុជា ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨

កិច្ចព្រមព្រៀងស្ដីពីដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយ នៃជម្លោះកម្ពុជា (សង្ខេប)

ចុះហត្ថលេខាដោយបណ្ដារដ្ឋដែលបានចូលរួមក្នុងសន្និសិទទីក្រុងប៉ារីស ស្ដីពីកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃទី២៣ តុលា ១៩៩១ ហើយត្រូវបាន អនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្ដិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្ដីសំរេចលេខ S/RES/718 (1991) *ចុះថ្ងៃទី៣១ តុលា ១៩៩១ និងដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្ដីសំរេចលេខ* 46/18 *ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ១៩៩១*

បណ្ដារដ្ឋដែលបានចូលរួមក្នុងសន្និសិទទីក្រុងប៉ារីស ស្ដីពីកម្ពុជា [...],

នៅចំពោះវត្តមាន នៃលោកអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ

ដើម្បីថែរក្សា និងការពារ អធិបតេយ្យភាព ឯករាជ្យ បូរណភាព និងភាពមិនអាចរំលោភបាននៃដែនដីអព្យាក្រិតភាព និង ឯកភាពជាតិរបស់កម្ពុជា

ដោយចង់ ស្ដារឡើងវិញ និងថែរក្សាសន្ដិភាពនៅកម្ពុជា ជំរុញការបង្រួបបង្រួមជាតិ និងធានាឱ្យប្រជាជនកម្ពុជាប្រើប្រាស់សិទ្ធិស្វ័យសម្រេចតាមរយៈការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងត្រឹមត្រូវ

ដោយជឿជាក់ថា មានតែដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយ សម្រាប់ជម្លោះកម្ពុជាទេ ទើបបានជាដំណោះស្រាយមួយយុត្តិធម៌ និង យូរអង្វែង ហើយនិងរួមវិភាគទានដល់សន្តិភាព និងសន្តិសុខក្នុងតំបន់ និងអន្តរជាតិ [...]

ដោយទទួលស្គាល់ថា ប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីៗ ប្រកបដោយសោក នាដកម្មរបស់កម្ពុជា ទាមទារអោយមានវិធានការពិសេស ដើម្បីធានា ការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងការមិនវិលត្រឡប់មកវិញនៃនយោបាយ និង អំពើប្រព្រឹត្តពីអតីតកាល

បានព្រមព្រៀង ដូចតទៅនេះ :...

[នេះគ្រាន់តែជាសម្រង់នៃជំពូក និងបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយដែលទាក់ ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស ដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព ទីក្រុងប៉ារីសប៉ុណ្ណោះ]

ភាគទី ៣

សិទ្ធិមនុស្ស

មាត្រាទី ១៥

១- មនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងជនភៀសខ្លួន និងជនផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងនៅកម្ពុជាទាំងអស់ ត្រូវមានសិទ្ធិនិងសេរីភាព ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនិងក្នុង បណ្តាកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធដល់ ស្តីពីសិទ្ធិ មនុស្ស ។

២- ដើម្បីសម្រេចទិសដៅនេះ :

ក- ប្រទេសកម្ពុជាសន្យាថានឹង :

- ធានាគោរព និងប្រតិបត្តិតាមសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា
- គាំទ្រសិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពដែលជំរុញ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន
- ចាត់បណ្ដាវិធានការដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីធានាថានយោបាយ និងអំពើប្រព្រឹត្តិក្នុងអតីតកាល មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យវិលត្រឡប់មកវិញដាច់ខាត
- ចូលរួមកិច្ចព្រមព្រៀងជាអន្តរជាតិទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធដល់សិទ្ធិមនុស្ស

ខ- ហត្ថលេខីផ្សេងៗទៀតនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ សន្យាថាជួយជំរុញ និងលើកទឹកចិត្តដល់ការគោរព និងប្រតិបត្តិតាមសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាននៅក្នុងកម្ពុជាដូចដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិទាំងឡាយ និងសេចក្ដីសម្រេចចិត្តទាំងឡាយ របស់មហាសន្និបាតអ.ស.ប ដែលទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ ដើម្បី ជាពិសេសការពារទប់ទល់នឹងការកកើតឡើងវិញ ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សជាថ្មីទៀត។

មាត្រាទី ១៧

ក្រោយពីរយៈកាលអន្តរកាល ត្រូវបានបញ្ចប់ គណៈកម្មការ អ.ស.ប ស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស គប្បីបន្តការតាមដានឱ្យបានជិតដល់ពីស្ថាន

ភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ហើយបើចាំបាច់មានរួមទាំងការតែងតាំងអ្នកធ្វើកំណត់ហេតុពិសេសម្នាក់ ដែលត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំស្តីពីលទ្ធផលនៃការរកឃើញរបស់ខ្លួន ជូនទៅគណៈកម្មការ និងមហាសន្និបាត ។ [...]

ភាគទី ៧

គោលការណ៍សម្រាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីមួយរបស់កម្ពុជា

មាត្រាទី ២៣

បណ្តាគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន ដោយរួមទាំងគោលការណ៍ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន ក៏ដូចជាគោលការណ៍ស្តីពីលក្ខន្តិកៈរបស់កម្ពុជាជាប្រទេសអព្យាក្រឹតមួយ ហើយដែលត្រូវបញ្ចូលក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាថ្មីនោះ គឺមានចែងនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី៥ ។ [...]

ឧបសម្ព័ន្ធទី ៥

បណ្តាគោលការណ៍សម្រាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីមួយរបស់កម្ពុជា

១- រដ្ឋធម្មនុញ្ញ គឺជាច្បាប់កំពូលរបស់ប្រទេស ។ គេអាចធ្វើការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះបាន លុះត្រាតែមានរបៀបរបបចាត់តាំងមួយទាក់ទងដល់ការយល់ព្រមពីអង្គការនីតិបញ្ញត្តិ ការធ្វើប្រជាមតិ ឬក៏ដោយវិធីទាំងពីរនេះតែម្តង ។

២- ប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីៗ ប្រកបដោយសោកនាដកម្មនៅកម្ពុជាទាមទារឱ្យមានវិធានការពិសេស ដើម្បីធានាការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ។ ហេតុដូច្នេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវរួមមានសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយអំពីសិទ្ធិជា

មូលដ្ឋាន នៅក្នុងនោះមាន សិទ្ធិក្នុងការមានជីវិតរស់នៅ សេរីភាពរបស់បុគ្គល សន្តិសុខ សេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរ សេរីភាពក្នុងជំនឿសាសនា ការរួមប្រជុំគ្នា និងការបង្កើតសមាគម រួមមានគណបក្សនយោបាយ និងសហជីព ដំណើរការតុលាការត្រឹមត្រូវ និងភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ការការពារកុំអោយមានការដកហូតកម្មសិទ្ធិដោយវិធីផ្តាច់ការ ឬការដកហូតកម្មសិទ្ធិឯកជនដោយគ្មានការសងជម្ងឺចិត្តដ៏ត្រឹមត្រូវ និងសេរីភាពដោយគ្មានការប្រកាន់រើសអើងពូជសាសន៍ ជនជាតិ ជំនឿសាសនាឬភេទឡើយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវហាមឃាត់នូវការអនុវត្តន៍ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋ ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតឡើងក្នុងអតីតកាល ។ សេចក្តីប្រកាស ត្រូវសមស្របទៅនឹងប្រការទាំងឡាយនៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលអំពីសិទ្ធិមនុស្ស ព្រមទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធ ។ បុគ្គលដែលត្រូវគេរំលោភបំពាន មានសិទ្ធិប្តឹងទៅតុលាការដើម្បីកាត់សេចក្តី និងធ្វើឱ្យគេគោរពសិទ្ធិទាំងអស់នេះ ។

៣- រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវប្រកាសអំពីលក្ខន្តិកៈប្រទេសកម្ពុជាជារដ្ឋអធិបតេយ្យ ឯករាជ និងអព្យាក្រឹតមួយ និងអំពីឯកភាពជាតិរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។

៤- រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវប្រកាសថា កម្ពុជានឹងអនុវត្តប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យសេរី ដោយឈរលើមូលដ្ឋានពហុបក្ស ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវកំណត់ឱ្យមានការបោះឆ្នោតដ៏ត្រឹមត្រូវ និងតាមកាលវេលា។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវអនុញ្ញាតសិទ្ធិសម្រាប់បោះឆ្នោត និងឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត

តាមរបៀបបោះឆ្នោតដោយសកល និងស្មើភាព ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យមានការបោះឆ្នោតដោយសម្ងាត់ ដោយតម្រូវឱ្យទម្រង់បែបបទនៃការបោះឆ្នោត ត្រូវផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ និងសមរម្យ ដើម្បីរៀបចំ និងចូលរួមក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត ។

៥- ត្រូវបង្កើតអង្គការតុលាការមួយឯករាជ ដែលត្រូវមានអំណាចដាក់ឱ្យអនុវត្តបណ្តាសិទ្ធិដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ […]

កិច្ចព្រមព្រៀងទាក់ទិននៅនឹងអធិបតេយ្យភាព ឯករាជ្យ បូរណភាព និងភាពមិនអាចរំលោភបាននៃដែនដី អព្យាក្រឹតភាព និងឯកភាពជាតិរបស់កម្ពុជា

ចុះហត្ថលេខាដោយបណ្តារដ្ឋដែលបានចូលរួមក្នុងសន្និសិទទីក្រុងប៉ារីស ស្តីពីកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃទី២៣ តុលា ១៩៩១ ហើយត្រូវបាន អនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្តីសំរេចលេខ S/RES/718 (1991) *ចុះថ្ងៃទី៣១ តុលា ១៩៩១ និងដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្តីសំរេចលេខ* 46/18 *ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ១៩៩១*

[មាត្រា៣នៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះបានគូសបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវរាល់ពាក្យពេជន៏នៃមាត្រា១៥ខាងលើ អាស្រ័យហេតុនេះយើងមិនបានដកស្រងយកមកចុះផ្សាយឡើងវិញនៅក្នុងផ្នែកនេះទេ]

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ស្តីពីការស្តារ និងការកសាង ប្រទេសកម្ពុជាឡើងវិញ (សង្ខេប)

ចុះហត្ថលេខាដោយបណ្តារដ្ឋដែលបានចូលរួមក្នុងសន្និសិទទីក្រុងប៉ារីស ស្តីពីកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃទី២៣ តុលា ១៩៩១ ហើយត្រូវបាន អនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្តីសំរេចលេខ S/RES/718 (1991) ចុះថ្ងៃទី៣១ តុលា ១៩៩១ និងដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ តាមសេចក្តីសំរេចលេខ 46/18 ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ១៩៩១

១- ទិសដៅជាបឋម នៃការកសាងប្រទេសកម្ពុជាឡើងវិញ គឺជាការរីកចំរើន នៃប្រជាជាតិ និងប្រជាជនកម្ពុជា ដោយគ្មានការ ប្រកាន់រើសអើង ឬការធ្វើអោយខូចប្រយោជន៍ ហើយដោយគោរព យ៉ាងពេញលេញដល់សិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ជន គ្រប់រូប ។ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបានគោលដៅនេះ គឺត្រូវទាមទារការ អនុវត្តន៍ដ៏ពេញលេញនូវដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយ ។

[…]

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (សម្រង់)

អនុម័តដោយសភាធម្មនុញ្ញកាលពីថ្ងៃទី២១ កញ្ញា ១៩៩៣ ហើយត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះមហាក្សត្រកាលពីថ្ងៃទី២៤ កញ្ញា ១៩៩៣ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ១៩៩៩ ២០០៤ និងឆ្នាំ២០០៦

បុព្វកថា

យើងប្រជារាស្ត្រខ្មែរ

ដែលធ្លាប់មានអារ្យធម៌ឧត្តុងឧត្តម ប្រទេសជាតិស្តុកស្តម្ភ ធំទូលាយ ថ្កុំថ្កើងរុងរឿង កិត្យានុភាពខ្ពង់ខ្ពស់ ភ្លឺថ្លៃចែងចាំងដូចពេជ្រពណ្ណរាយ

បានធ្លាក់ខ្លួនដ៏សែនរន្ធត់ក្នុងអំឡុងពីរទសវត្សចុងក្រោយនេះ ឆ្លងកាត់ទុក្ខសោក វិនាសអន្តរាយ ទ្រុឌទ្រោម ឱនថយមហាសោកស្តាយ

បានភ្ញាក់រលឹក ក្រោកឈរឡើង ចងបាច់ឆន្ទៈមោះមុត ប្តូរផ្តាច់រួបរួមគ្នាពង្រឹងឯកភាពជាតិ រក្សាការពារទឹកដីកម្ពុជា អធិបតេយ្យថ្លៃថ្លា និងអារ្យធម៌អង្គរដ៏បវរ កសាងប្រទេសជាតិឱ្យទៅជា "កោះសន្តិភាព" ឡើងវិញ ផ្អែកលើប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្សធានាសិទ្ធិមនុស្ស គោរពច្បាប់ ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ចំពោះវាសនាអនាគតជាតិ ឱ្យបានឈានឡើងរីកចំរើនលូតលាស់សម្បូររុងរឿងជានិច្ចនិរន្តរ៍។

ឃ្លាខណ្ឌដោយខ្លួនឯង

យើងសរសេរចារឹកក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដូចតទៅ :.......

[នេះគ្រាន់តែជាសម្រង់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃជំពូក និងមាត្រាដែលចារឹកទុកពីបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយដែលទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្សប៉ុណ្ណោះ]

ជំពូកទី២: អំពីព្រះមហាក្សត្រ

មាត្រា ៨ :

ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ជានិមិត្តរូបនៃឯកភាពជាតិ និងនិរន្តរភាពជាតិ ។

ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ជាអ្នកធានាឯករាជ្យជាតិ អធិបតេយ្យ និងបូរណភាពទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទ្រង់ជាអ្នកធានាការគោរពសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការគោរពសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ។ [...]

ជំពូកទី ៣: អំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ

មាត្រា ៣១ :

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ ។

[ចំណាំ: សន្ធិសញ្ញាសំខាន់ៗដែលប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់ រួមមានអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលប់បំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងពូជសាសន៍(១៩៨៣) អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌(១៩៩២) អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ (១៩៩២) អនុសញ្ញាស្តីពីការលប់បំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ (១៩៩២) អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តឬទណ្ឌកម្មដទៃទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ និងបន្ទាបបន្ថោក(១៩៩២) និងពិធីសារបន្ថែមនៃអនុសញ្ញានេះ (២០០៧) និងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ (១៩៩២) ព្រមទាំងពិធីសារបន្ថែមទាំងពីរនៃអនុសញ្ញានេះ]

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិសេរីភាព និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿសាសនា និន្នាការនយោបាយ ដើមកំណើតជាតិ ឋានៈសង្គម ធនធាន ឬស្ថានភាពឯទៀតឡើយ ។

ការប្រើសិទ្ធិ សេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រូវឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិ សេរីភាពអ្នកដទៃឡើយ ។ ការប្រើសិទ្ធិ សេរីភាពនេះ ត្រូវប្រព្រឹត្តតាមលក្ខខណ្ឌកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

មាត្រា ៣២ :

ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និងសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន ។

ទោសប្រហារជីវិតមិនត្រូវអោយមានឡើយ ។

មាត្រា ៣៣ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមិនអាចត្រូវបានដកសញ្ជាតិ និរទេស ឬចាប់បញ្ជូនខ្លួនទៅឱ្យប្រទេសក្រៅណាមួយឡើយ លើកលែងតែមានកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរដែលកំពុងរស់នៅឯបរទេសត្រូវបានរដ្ឋគាំពារ។

ការទទួលសញ្ជាតិខ្មែរ ត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៤ : - ថ្មី

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច១៨ឆ្នាំ មានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច២៥ឆ្នាំ អាចឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងជាតំណាងរាស្ត្រ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ដែលមានអាយុយ៉ាងតិច៤០ឆ្នាំ អាចឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងជាសមាជិកព្រឹទ្ធសភា ។

បទប្បញ្ញត្តិបន្ថយសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត ត្រូវចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត ។

មាត្រា ៣៥ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងជីវភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ។

សេចក្តីស្នើទាំងឡាយរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានទទួលការពិនិត្យ និងដោះស្រាយយ៉ាងហ្មត់ចត់ពីអង្គការរដ្ឋ ។

មាត្រា ៣៦ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិជ្រើសរើសមុខរបរសមស្របតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន តាមសេចក្តីត្រូវការរបស់សង្គម ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិទទួលប្រាក់បំណាច់ស្មើគ្នា ចំពោះការងារដូចគ្នា ។

ការងារមេផ្ទះ មានតំលៃស្មើគ្នានឹងកំរៃដែលបានមកពីការងារដែលធ្វើនៅក្រៅផ្ទះ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិទទួលការធានារ៉ាប់រងសង្គម និងអត្ថប្រយោជន៍ខាងសង្គមកិច្ច ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិបង្កើតសហជីព និងចូលជាសមាជិកសហជីពនេះ ។

ការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃសហជីព នឹងមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៧ :

សិទ្ធិធ្វើកូដកម្ម និងធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិវិធី ត្រូវយកមកអនុវត្តនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៨ ៖

ច្បាប់ រ៉ាប់រង មិនឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ ។

ច្បាប់ ការពារជីវិត កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយនឹងអាចធ្វើទៅកើតលុះត្រាតែអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់

ការបង្ខិតបង្ខំ ការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយ ឬប្រព្រឹត្តកម្មណាមួយដែលបន្ថែមទម្ងន់ទណ្ឌកម្ម អនុវត្តចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ឬជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើឡើយ ។ អ្នកដែលដល់ អ្នករួមប្រព្រឹត្ត និងអ្នកសមគំនិត ត្រូវទទួលទោសតាមច្បាប់ ។

ការទទួលសារភាព ដែលកើតឡើងពីការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តី តាមផ្លូវចិត្តក្តី មិនត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ ។

វិមតិសង្ស័យ ត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ។

ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ ។

ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ ។

មាត្រា ៣៩ ៖

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិប្តឹងបរិហារ ប្តឹងតវ៉ា ឬប្តឹងទារសំណងជួសជុលការខូចខាត ដែលបណ្តាលមកពីអំពើខុសច្បាប់របស់

អង្គការរដ្ឋ របស់អង្គការសង្គម និងរបស់បុគ្គលិកនៃអង្គការទាំងនោះ។ ការដោះស្រាយបណ្ដឹងតវ៉ា និងសំណងជួសជុលការខូចខាត ជាសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ ។

មាត្រា ៤0 :

សេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរឆ្ងាយជិត និងតាំងទីលំនៅក្នុងស្ថានភាពស្របច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានគោរព ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ អាចចេញទៅតាំងទីលំនៅនៅប្រទេសក្រៅ ឬវិលត្រឡប់មកវិញបាន ។

ការរក្សាសិទ្ធិមិនឱ្យរំលោភលើលំនៅឋាននិងអាថ៌កំបាំងនៃការឆ្លើយឆ្លងតាមលិខិត តាមសារទូរលេខ ទូរពុម្ព ទូរគមន៍ និងតាមទូរស័ព្ទ ត្រូវបានធានា ។

ការឆែកឆេរលំនៅឋាន សម្ភារៈ វត្ថុ និងលើរូបបុគ្គល ត្រូវធ្វើឱ្យស្របនឹងបញ្ញត្តិច្បាប់ ។

---

* Note: The types of complaint established by article 39 are legally precise under Cambodian law: an individual may submit a complaint legally challenging a breach of the law (*bandoeng tava*) by a State official that interferes directly with his or her rights or interests, and may seek compensation for any damage suffered (*bandoeng team tea samnong*), whereas anyone may in the public interest submit a denunciation (*bandoeng barihar*) of an illegal act, even if their rights or interests are not directly affected.

មាត្រា ៤១ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មានសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាពខាងសារពត៌មាន សេរីភាពខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ សេរីភាពខាងការប្រជុំ ។ ជនណាក៏ដោយ មិនអាចឆ្លៀតប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ នាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសរបស់អ្នកដទៃ ដល់ទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់សង្គម ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងដល់សន្តិសុខជាតិបានឡើយ ។

របបសារពត៌មាន ត្រូវរៀបចំឡើងដោយច្បាប់ ។

មាត្រា ៤២ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មានសិទ្ធិបង្កើតសមាគម និងគណបក្សនយោបាយ ។ សិទ្ធិនេះត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងឡាយ អាចចូលរួមក្នុងអង្គការមហាជនជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ការពារសមិទ្ធផលជាតិនិងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម

មាត្រា ៤៣ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិពេញទីខាងជំនឿ ។ សេរីភាពខាងជំនឿ និងការប្រតិបត្តិខាងផ្លូវសាសនាត្រូវបានរដ្ឋធានាក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលមិនប៉ះពាល់ដល់ជំនឿ ឬសាសនាដទៃទៀតដល់សណ្តាប់ធ្នាប់ និងសន្តិសុខសាធារណៈ ។

ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាសាសនារបស់រដ្ឋ ។

មាត្រា ៤៤ :

ជនណាក៏ដោយ ទោះជាបុគ្គលក្តី ជាសមូហភាពក្តី មានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។ មានតែរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេ ទើបមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី ។

កម្មសិទ្ធិឯកជនស្របច្បាប់ ឋិតនៅក្រោមការគាំពារនៃច្បាប់។

ដែលនឹងដកហូតកម្មសិទ្ធិអំពីជនណាមួយបាននោះ លុះត្រាតែប្រយោជន៍សាធារណៈតម្រូវឱ្យធ្វើ ក្នុងករណីដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិទុក ហើយត្រូវផ្តល់សំណងជាមុន ដោយសមរម្យ និងយុត្តិធម៌ ។

មាត្រា ៤៥ :

ការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។

ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រី ត្រូវហាមឃាត់ ។

បុរស និងស្ត្រី មានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ជាពិសេស ក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ ។

អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្ត ប្តីមួយ ប្រពន្ធមួយ ។

មាត្រា ៤៦ :

អំពើលក់ដូរមនុស្ស អំពើធ្វើអាជីវកម្មផ្នែកពេស្យាកម្ម និងអំពើអាសអាភាសដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់នារី ត្រូវហាមឃាត់។

ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យមានការបញ្ឈប់នារីពីការងារ ដោយមូលហេតុមានគភ៌ ។ នារីមានសិទ្ធិឈប់សំរាក នៅពេលសំរាលកូន ដោយ

ទទួលប្រាក់បៀវត្ស និងដោយមានការធានារក្សាសិទ្ធិអតីតភាពក្នុងការងារ និងអត្ថប្រយោជន៍សង្គមផ្សេងៗទៀត ។

រដ្ឋនិងសង្គមយកចិត្តទុកដាក់បង្កលក្ខណៈឱ្យនារី ជាពិសេសនារីនៅជនបទដែលគ្មានទីពឹងបានទទួលការឧបត្ថម្ភដើម្បីមានមុខរបរ មានលទ្ធភាពព្យាបាលជំងឺ ឱ្យកូនទៅរៀន និងមានជីវភាពរស់នៅសមរម្យ។

មាត្រា ៤៧ :

មាតាបិតាមានកាតព្វកិច្ចចិញ្ចឹម ថែរក្សា និងអប់រំកូនឱ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អ ។

កូនមានករណីយកិច្ចចិញ្ចឹម និងបីបាច់ថែរក្សាមាតាបិតាដែលចាស់ជរា តាមទំនៀមទំលាប់ខ្មែរ ។

មាត្រា ៤៨ :

រដ្ឋ ធានារក្សាការពារសិទ្ធិរបស់កុមារ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីកុមារ ជាពិសេសសិទ្ធិមានជីវិតរស់នៅ សិទ្ធិទទួលការអប់រំរៀនសូត្រ សិទ្ធិត្រូវបានទទួលការគាំពារក្នុងស្ថានការណ៍មានសង្គ្រាម និងការការពារប្រឆាំងនឹងអាជីវកម្មសេដ្ឋកិច្ច ឬកាមគុណលើកុមារ ។

រដ្ឋគាំពារប្រឆាំងនឹងការងារទាំងឡាយ ដែលអាចធ្វើអោយខូចដល់ការអប់រំ និងការរៀនសូត្ររបស់កុមារ ឬដែលនាំឱ្យអន្តរាយដល់សុខភាព ឬសុខមាលភាពរបស់កុមារ ។

មាត្រា ៤៩ :

ប្រជាពលករដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបត្រូវគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងគោរពច្បាប់។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូប មានកាតព្វកិច្ច រួមចំណែកកសាងប្រទេសជាតិ និងការពារមាតុភូមិ ។

កាតព្វកិច្ចការពារមាតុភូមិ ត្រូវអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ ។

មាត្រា ៥០ :

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ត្រូវគោរពគោលការណ៍អធិបតេយ្យជាតិ និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទត្រូវគោរពទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ និងកម្មសិទ្ធស្របច្បាប់របស់ឯកជន ។ [...]

ជំពូកទី ៤: អំពីរបបនយោបាយ

មាត្រា ៥១ : -ថ្មី

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តរបបនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន ។

អំណាចទាំងអស់ ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួន តាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រាជរដ្ឋាភិបាល និងសាលាជំរះក្តី ។

អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នា រវាងអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ។ [...]

ជំពូកទី ៦: អំពីអប់រំ វប្បធម៌ និងសង្គមកិច្ច

មាត្រា ៦៥ :

រដ្ឋត្រូវការពារ និងលើកស្ទួយសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការទទួលការអប់រំប្រកបដោយគុណភាពនៅគ្រប់កំរិត និងត្រូវចាត់វិធានការគ្រប់បែបយ៉ាងជាជំហានៗ ដើម្បីអោយការអប់រំនេះ បានទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ។

រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ លើវិស័យអប់រំកាយ និងកីឡា ដែលជាសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូប ។

មាត្រា ៦៦ :

រដ្ឋកសាងប្រព័ន្ធអប់រំមួយពេញលេញ និងឯកភាព នៅទូទាំងប្រទេស ដែលធានាឱ្យបានន្ទូវគោលការណ៍សេរីភាពខាងសិក្សាធិការ និងគោលការណ៍សមភាពក្នុងការអប់រំ ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានភ័ព្វសំណាងគ្រប់គ្រាន់ ស្មើគ្នា ក្នុងការកសាងជីវិត ។

មាត្រា ៦៨ :

រដ្ឋផ្តល់កិច្ចការអប់រំផ្នែកបឋម និងមធ្យមសិក្សា នៅសាលារៀនសាធារណៈ សំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ដោយឥតបង់ថ្លៃ ។

ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានទទួលការអប់រំយ៉ាងតិចប្រាំបួនឆ្នាំ ។

រដ្ឋជួយផ្សព្វផ្សាយនិងលើកតំកើងសាលាបាលី និងពុទ្ធិកសិក្សា។

មាត្រា ៧២ :

សុខភាពរបស់ប្រជារាស្ត្រត្រូវបានធានា ។ រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់

ដល់ការការពារជម្ងឺ និងព្យាបាលជម្ងឺ។ ប្រជារាស្ត្រក្រីក្រត្រូវបានទទួលការពិនិត្យរោគដោយឥតបង់ថ្លៃនៅតាមមន្ទីរពេទ្យ គិលានដ្ឋាន និងមន្ទីរសម្ភពសាធារណៈ ។

រដ្ឋរៀបចំឱ្យមានគិលានដ្ឋាន និងមន្ទីរសម្ភពដល់ជនបទ ។

មាត្រា ៧៣ :

រដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះកុមារ និងមាតា។ រដ្ឋរៀបចំឱ្យមានទារកដ្ឋាន និងជួយឧបត្ថម្ភនារីដែលមានកូនច្រើនក្នុងបន្ទុក ហើយឥតទីពឹង ។

មាត្រា ៧៤ :

រដ្ឋជួយឧបត្ថម្ភជនពិការ និងគ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានបូជាជីវិត ដើម្បីប្រទេសជាតិ ។

មាត្រា ៧៥ :

រដ្ឋ ចាត់ចែងអោយមានរបបសន្តិសុខសង្គម ដល់កម្មករ និងនិយោជិក ។

ជំពូកទី ១១ ថ្មី: អំពីអំណាចតុលាការ

មាត្រា ១២៨ : - ថ្មី (មាត្រា១០៩ ចាស់)

អំណាចតុលាការ ជាអំណាចឯករាជ្យ ។

អំណាចតុលាការ ធានារក្សាអនាគតិ និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

អំណាចតុលាការ គ្របដណ្តប់ទៅលើរឿងក្តីទាំងអស់ រួមទាំងរឿងក្តីរដ្ឋបាលផង ។

អំណាចនេះ ត្រូវប្រគល់ឱ្យតុលាការកំពូល និងសាលាជំរះក្តីគ្រប់ផ្នែក និងគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ។

មាត្រា ១២៩ : –ថ្មី (មាត្រា១១០ ចាស់)

ការជំរះក្តីផ្តល់យុត្តិធម៌ ត្រូវធ្វើក្នុងនាមប្រជារាស្ត្រខ្មែរ តាមនីតិវិធី និងច្បាប់ជាធរមាន ។

មានតែចៅក្រមទេ ដែលមានសិទ្ធិជំរះក្តី។ ចៅក្រមត្រូវបំពេញភារកិច្ចនេះ ដោយគោរពច្បាប់ យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ និងឱ្យអស់ពីដួងចិត្ត និងសម្បជញ្ញៈរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា ១៣០ : – ថ្មី (មាត្រា១១១ ចាស់)

គ្មានអង្គការណាមួយ នៃអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ ឬនីតិប្រតិបត្តិ អាចទទួលអំណាចតុលាការអ្វីបានឡើយ ។

មាត្រា ១៣១ : – ថ្មី (មាត្រា១១២ ចាស់)

មានតែអង្គការអយ្យការទេ ដែលមានសិទ្ធិធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា ។

មាត្រា ១៣២ : – ថ្មី (មាត្រា១១៣ ចាស់)

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ជាអ្នកធានាឯករាជ្យនៃអំណាចតុលាការ។ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ជួយព្រះមហាក្សត្រក្នុងកិច្ចការនេះ ។

[…]

សេចក្តីសំរេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ
លេខ០៩២/០០៣/២០០៧ ចុះថ្ងៃទី១០ កក្កដា ២០០៧
ស្តីពីការអនុវត្តន៍សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ
ដោយតុលាការនៅកម្ពុជា

សំគាល់: ការសំរេចសេចក្តីដ៏សំខាន់នេះ ដោយក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ គួសបញ្ជាក់ពីទីតាំងរបស់សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងពីការអនុវត្តន៍ដោយផ្ទាល់ នៅចំពោះមុខតុលាការ ។

រឿងក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់មួយគឺច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទ ឧក្រិដ្ឋដែលទំនងជាបំពានបទបញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារដែលត្រូវបានការពារដោយមាត្រា៣១ និងមាត្រា៤៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានសំរេចថា ច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទ ឧក្រិដ្ឋ មិនអធម្មនុញ្ញភាពទេ ពីព្រោះរដ្ឋសភា មិនដែលមានបំណងរំលោភអនុសញ្ញានេះឡើយ។ ចៅក្រមមានកាតព្វកិច្ចត្រូវអនុវត្តច្បាប់នីមួយៗ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សដែលធានាការពារដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ អាស្រ័យហេតុនេះ តុលាការមិនត្រូវយកច្បាប់ណាមួយមកអនុវត្ត ដោយបំពានលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សឡើយ។

សេចក្តីសំរេចនេះមានលក្ខណៈជាទូទៅ មិនគ្រាន់តែឆ្លើយតបចំពោះតែអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនីមួយៗនោះទេ។

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

សំណុំរឿង

លេខ :១៣១ /០០៣ /២០០៧

ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧

សេចក្តីសម្រេច

លេខ :០៩២/០០៣/២០០៧ កបធ.ច

ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ ជស/រកម/០៤៩៨/០៦ ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១០៧/០០៥ ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ
- បានឃើញព្រះរាជសារ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ របស់ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ **នរោត្តម សីហមុនី** ព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្នើសុំឱ្យក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពមាត្រា ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋ ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានទទួលនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ វេលាម៉ោង ១៤ និង ៣០ នាទី ។

ក្រោយពីបានស្តាប់សេចក្តីរាយការណ៍របស់សមាជិករាយការណ៍

ក្រោយពីបានពិភាក្សាគ្នាស្របតាមច្បាប់ហើយ

- យល់ឃើញថា ព្រះរាជសាររបស់ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ **នរោត្តម សីហមុនី** ព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ បានធ្វើឡើងត្រឹមត្រូវតាមមាត្រា ១៤១ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង មាត្រា១៨ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មនៃច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ។

- យល់ឃើញថា មាត្រា ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋបានចែងថា " ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ និងបទឧក្រិដ្ឋតម្រូវឱ្យធ្វើការ ចៅក្រមមិនត្រូវគិតពីស្ថានត្រាប្រណីទោស ឬបន្ធូរបន្ថយទោសក្រោមអប្បបរមា ឬព្យួរទោសបានឡើយ ។ ចំពោះបទមជ្ឈិមដែលមិនប៉ះពាល់ដល់របៀបរៀបរយសាធារណៈធ្ងន់ធ្ងរទេ អាចត្រូវព្យួរទោសទាំងមូល ឬមួយផ្នែកបាន ។ ក្នុងករណីនេះ ជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស មិនត្រូវទទួលរង

ទណ្ឌកម្មអប់រំចុះគាត់ឡើងវិញ ប្រសិនបើខ្លួនមិនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសម្តងទៀតដែលមានចែងក្នុងបណ្តាមាត្រាមុខ១ក្នុងរយៈពេល ៥ ឆ្នាំ ក្រោយពីការកាត់ទោសរបស់ខ្លួន " ។

- យល់ឃើញថា មាត្រា ៨ នេះ កែប្រែតែមាត្រា ៧០ នៃបទបញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ សម្រាប់អនុវត្តនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល **ពុំមានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍កុមារឡើយ** ។ បទបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋខាងលើនេះ ពុំមានអធម្មនុញ្ញភាពទេ ។
- យល់ឃើញថា ជាគោលការណ៍ ក្នុងការជំនុំជម្រះក្តី ចៅក្រមពុំមែនគ្រាន់តែផ្អែកទៅលើមាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋតែមួយនេះទេដើម្បីផ្តន្ទាទោសលើឧក្រិដ្ឋជន ប៉ុន្តែចៅក្រមត្រូវផ្អែកលើច្បាប់ ។ ពាក្យថាច្បាប់ខាងលើនេះ មានន័យថា ច្បាប់ជាតិ រួមមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលជាច្បាប់កំពូល ច្បាប់ទាំងឡាយដែលនៅជាធរមាន ហើយនិងច្បាប់អន្តរជាតិដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់រួចមកហើយ ជាពិសេសអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ។

សម្រេច

មាត្រា ១.– មាត្រា ៨ នៃច្បាប់ស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសនៃបទឧក្រិដ្ឋ ប្រកាសឱ្យប្រើតាមព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១០២/០០៤ ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២ ត្រូវបានប្រកាសថា ស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

មាត្រា ២.– សេចក្តីសម្រេចនេះ ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ បិទផ្លូវតវ៉ា ហើយមានអានុភាពអនុវត្តទៅលើអំណាចទាំងអស់ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងត្រូវចុះផ្សាយក្នុងរាជកិច្ច ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧

ជ. ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

ប្រធាន

ឯក សំអុល

Note: The English translations of extracts from the Constitution and the decision of the Constitutional Council are unofficial translations from the Khmer original. In case of doubt, please consult the Khmer text.